

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

BERRITSGÅRD

GULDBORGSUND KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	27.09.2010
Besigtiget af:	Nanna Secher Larsen
Journalnummer:	2010-7.82.07/376-0001
Kommune:	Guldborgsund Kommune
Adresse:	Kogangen 8, 4990 Saksøbing
Betegnelse:	Berritsgård
Fredningsår:	1918
Omfang:	<i>Hovedbygningen (1586, muligvis af Hans (I) van Steenwinckel)</i>

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Berritsgårds hovedbygning er ligger på et fortidsmindefredet voldsted med vandfyldte voldgrave nord og vest for bygningen. Bygningen blev opført som bolig for godsejeren og fungerer også som sådan i dag.

Hovedbygningen er opført i røde mursten i to etager og har en sokkel af store granitkvadre, tagfladen er dækket med røde vingetegl. Facaden er prydet med et ubrudt sandstensbånd under første etages vinduer og på brystningsmuren er opsat en række store murankre. Bygningens trappetårn er sat let asymmetrisk mod øst på facaden og afsluttes i et løgkuppelformet kobberspir.

Vinduerne er grønmalede og varierer fra dannebrogsvinduer i stueetagen til kurvehanksbuede vinduer med blyindfattede ruder i første etage. I loftstagen ses to frontkviste med svungne gavle.

Havesiden er opbygget som facaden men med et mere enkelt udtryk: murankrene er mindre end på facaden og frontkvistene er uden de svungne gavle. Tagryggen bærer to skorstene foruden de to skorstene, der er indbygget i henholdsvis øst- og vestgavlen. Øst- og vestsiden har vælske gavle men med forskellig udformning.

Hovedbygningen har tre adskilte kælderrum. I den vestlige kælder opbevares bræddeloftet af murede buer, mens de fire midterste fag har krydshvælv i hele bygningens bredde, disse er understøttet af murpiller i midten, et tilstødende kælderrum har bræddeloft.

Hovedindgangen til bygningen sker gennem trappetårnet, her ses en svellevindeltrappe af massiv eg. Fra trappen kommer man stueetagen ind i en forstue, hvorfra der er adgang til bygningens østre og vestre del. I den østre del findes køkkenet med det gamle køkkenildsted og på resten af etagen ligger en række større og mindre stuer og værelser. På førstesalen udgøres hele husets vestende af riddersalen, der spænder over fem vinduesfag, resten af

førstesalen optages af et antal gæsteværelser og to badeværelser, der fordeler sig på hver side af en nyere central korridor. Både i stueetagen og på første sal er der gamle fyldingsdøre med kraftigt profilerede barokgerichter. Riddersalen og forstuen på første sal har hvidkalkede vægge og bræddeloftet med fritliggende bjælker, køkkenet har ligeledes hvidkalkede vægge. Størstedelen af de resterende rum i bygningen har nyere vægoverflader og pudsede lofter.

Loftsetagen fremstår uudnyttet.

— BYGNINGSHISTORIE

Berritsgaard er opført i 1586 af Jacob Huitfeldt og Lisbeth Friis.

I perioden i 1970-76 blev hovedbygningen nyindrettet til bolig for godsejeren. Af større ændringer kan nævnes, at der blev indrettet gæsteværelser og toiletter på førstesalen ved at anlægge en central fordelingskorridor gennem førstesalens stuer og ved at opdele værelserne mod haven til mindre rum. Det oprindelige køkken i stueetagens østende lå tidligere i niveau med terræn, men ved ombygningen blev gulvhøjden hævet ca. 1 m. Derved er kun den øverste del af det oprindelige køkkenildsted synligt i dag.

— KILDER

Danske Slotte og Herregaarde, 2.bind, København 1943. p. 325-331

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Man kommer til Berritsgård ad en nyere anlagt S-formet grusvej, der giver gæsten mulighed for at se bygningen fra tre sider inden ankomsten. Først ses den nordvendte haveside, herefter passerer man broen over voldgraven og ser herfra østgavlen. Gennem det sidste sving kulminerer oplevelsen af bygningen når hovedfacaden med det markante trappetårn og indgangsportalen kommer til syne.

I dette møde med bygningen ser man også de vandfyldte voldgrave på nord- og østsiden, der i samspillet med den enkle bygningskrop i rødt murværk minder beskueren om områdets tidligere funktion som voldsted og forsvarsværk.

Haven nord for bygningens er anlagt med dobbeltallé, der løber sammen i en rotundeformet alléanlæg og danner derved et lukket perspektivisk haverum i et det ellers åbne og flade Lollandske landskab.

Haveanlæg, hovedbygning og avlsgård er anlagt symmetrisk over en nord-sydgående akse, der fortsætter ud i landskabet med Kaløvejs nordgående forløb. Landevejen Kogangen gennemskærer i dag anlægget mellem hovedbygning og avlsgård, mens den før i tiden forløb mellem hovedbygning og haveanlæg. Den nye omlægning af landevejen har gjort det muligt at lave den nuværende S-formede tilkørselsvej til hovedbygningen, men samtidig er den visuelle kontakt langs akse mellem avlsgård og hovedbygning blevet brudt af opvoksede træer langs landevejen.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Berritsgårds hovedbygning er et godt eksempel på en dansk renæssancehovedbygning: en kompakt bygningskrop i to etager opført af røde mursten og med et trappetårn sat let asymmetrisk på gårdsiden.

Dens oprindelige funktion som bolig for godsejeren ses ikke blot i det imponerende ydre, men også gennem de træk af bygningens grundplan, der trods ombygninger gennem tiden endnu kan ses indenfor, herunder førstesalens store riddersal og køkkenet i stueetagen.

Over indgangsdøren i trappetårnet hænger et våbenskjold af sandsten med bygherrernes navne og byggeåret: Jacob Huitfeldt og Lisbeth Friis, 1586.

Bygningen har trods sin høje lader og skiftende anvendelse gennem tiden, flere elementer der går tilbage til bygningens første tid og som dermed giver den autenticitet. Disse elementer er udover hele bygningens eksteriør blandt andet: trappetårnet med svelletrappen, riddersalen, køkkenildstedet og kælderhvælvingerne.

Berritsgårds hovedbygning har også haft lokal symbolværdi dels som beboelse for godsejeren og fra 1784 som det ene gods i baroniet Guldborgland.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Berritsgårds hovedbygning er et godt eksempel på en dansk renæssancehovedbygning: en kompakt bygningskrop i to stokværk opført af røde mursten og med et trappetårn sat på hovedfacaden.

Et typisk træk ved denne periodes bygninger er de små afvigelser i bygningens udformning. Netop disse afvigelser udgør en vigtig del af de arkitektoniske værdier i eksteriøret af Berritsgårds hovedbygning. Det ses eksempelvis i forholdet mellem den kompakte bygningskrop og trappetårnet der er tilføjet asymmetrisk på facaden, den

varierende vinduesrytme, de to svungne gavles uens udformning og frontkvistenes forskydning på facaden. Disse aspekter forenes til en levende harmoni af den ubrudte tagflade, facadens ubrudte sandstensbånd samt rækken af murankre. Mod haven viser bygningen et mere afdæmpet udtryk: der er ingen udsmykning og vinduesrytmen er mere jævn. De to siders forskelligartede udtryk giver en spændende dobbelthed i bygningens eksteriør: hovedfacadens dynamiske liv og havesidens nedtonede væren.

I bygningens indre ligger den arkitektoniske værdi særlig i plandisponeringen, der karakteristisk for bygningens alder og funktion som bolig for godsejeren. Den karakteristiske plandisposition ligger riddersalens store dimensioner der står i kontrast til husets resterende rum, der er relativt små. Yderligere skal det nævnes, at alle rum i stueetagen ligger en filade både mod gården og mod haven, sådan at der er to frie bliklinjer gennem hele husets længde.

Udover bygningens ydre giver riddersalen, køkkenet, trappetårnets svellevindeltrappe samt kælderens hvælvinger i det indre, bygningen et autentisk indtryk af interiørets udseende og funktioner før i tiden.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier i Berritsgårds eksteriør ligger i bygningens proportionering, herunder trappetårnet samt den ubrudte tagflade af røde vingetegl. Dertil kommer den ældre materialeholdning samt alle ældre detaljer.

I interiøret ligger de bærende fredningsværdier i trappetårnets svellevindeltrappe, riddersalens og forstuens dimensioner og materialeholdning med kalkede vægge og bjælkelofter, barokdøre og profilerede gerichter, dørgreb og låsekasser, ølandsflisegulvene, køkkenildstedet, det åbne loftsrum samt kælderens murede buer og hvælvinger.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet